

Patrycja Kinga Knast
(Toruń)

ŻYCIE (Z) WWW.GRONO.NET

Piotr Cichocki, *Sieć przyjaciół. Serwis społecznościowy oczami etnografa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012, ss. 209

Badanie sieci, rozumiane jako namysł teoretyczny oraz praktyczne eksplorowanie przestrzeni internetowej, charakteryzowane przy wykorzystaniu narzędzi etnograficznych, wydaje się współcześnie najbardziej eksploatowanym przedmiotem dociekań naukowych. Jednak zdaje się również, że wraz z liczbą napisanych na ten temat monografii wiedza nie wzrasta równie proporcjonalnie. Metodologia prowadzonych analiz jest bowiem ciągle w trakcie konstytuowania się, co sprawia trudność empiryczną – zwłaszcza rozpoczynającemu swoją pracę naukową. Wynikać może ona z tego, iż każda z dyscyplin podejmujących omawianą kwestię próbuje ją studiować, stosując własne narzędzia, modyfikując je i dostosowując do przedmiotu rozważań. Dlatego też moim zdaniem tak znacząca jest problematyka książki Piotra Cichockiego, gdyż – mimo że wydana przed czterema laty – nie utraciła na znaczeniu. Chciałabym przedstawić Czytelnikowi argumenty popierające moją tezę, która stała się myślą przewodnią niniejszej recenzji. Nim jednak przejdziemy do właściwego jej uzasadniania, zapoznajmy się z sylwetką jej Autora oraz z samą „zawartością” książki.

Piotr Cichocki jest doktorem nauk humanistycznych zatrudnionym w Instytucie Etnologii i Antropologii Uniwersytetu Warszawskiego. Obszarami jego zainteresowań są etnografia internetu, antropologia technologii i sztuki, a także wpływ kultury masowej na lokalne społeczności, natomiast polem przedmiotowym prowadzonych przez niego dociekań są polskie portale społecznościowe. Piotr Cichocki jest również kierownikiem i uczestnikiem wielu projektów badawczych. W trakcie swojej pracy zawodowej współpracował z licznymi instytucjami zagranicznymi (Sydney, Nowy Jork).

Recenzowana monografia ukazała się na rynku w roku 2012 nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. Ilustracja okładki jest symbolicznym odwołaniem do obszaru badawczego – portalu społecznościowego www.grono.net. Przedstawia ona powiązania zachodzące pomiędzy – podobnie zobrazowanymi – elementami składającymi się na sieciową więź: emocje (oko, emotikon), rozmowa (dymek), serce (uczucia) itd. Publikacja składa się z dwustu dziesięciu stron oraz z umieszczonych na jej końcu sześciu kartek zawierających ilustracje. Służą one zobrazowaniu treści monografii. Podjęta przez Cichockiego tematyka zamyka się w dziewięciu rozdziałach, bibliografii oraz spisie ilustracji. W każdym z rozdziałów Autor mierzy się z postawionymi sobie pytaniami badawczymi, odnosi się także do podstawowych pojęć wyznaczających ramy jego dysertacji.

Wpisując się w zasygnalizowane powyżej ramy metodologiczne, scharakteryzuję „Sieć przyjaciół. Serwis społecznościowy oczami etnografa”. W swojej pracy Piotr Cichocki stara się odpowiedzieć na trzy podstawowe pytania badawcze: w jaki sposób użytkownicy portalu grono.net budują obraz siebie za pomocą udostępnianych przez serwis środków technicznych oraz według jakich kryteriów wartościują swoje i cudze profile; w jaki sposób osoby korzystające z portalu tworzą się w zbiorowości i czym się one cechują; co na podstawie informacji dostarczanych przez odpowiedzi na powyższe zagadnienia możemy powiedzieć o roli technologii w praktykach konstruowania tożsamości użytkownika internetu i w jego społecznym kontekście polskich serwisów internetowych? Podstawowymi pojęciami, wokół których Autor konstruuje swoją wypowiedź, są: charakterystyczna dla kwestii badania społeczności internetowych wspólnota (H. Rheingold, Z. Bauman itd.) oraz równie reprezentatywny termin – tożsamość (A. Giddens, M. Castells). W obu przypadkach przytacza definicje i myśli badaczy, z których czerpie ramy¹. Jednakże – co ważne – nie pozostaje ich wiernym naśladowcą, lecz podejmuje z nimi polemikę i redefiniuje kategorie wprowadzone do literatury przez tych myślicieli.

Szczególnym polem badawczym, na którego obszarze porusza się Autor monografii, jest relacja pomiędzy technologią a człowiekiem.

Mimo upływu czterech lat od publikacji recenzowanego tomu, z punktu widzenia dzisiejszych badań nad internetem, podjęta w niej materia pozostaje aktualna.

Pierwszy argument nazywam metodologicznym, bo teorie badawcze stanowią istotny temat podnoszony w związku z badaniem sieci. We wstępie wspominałam, iż namysł ten prowadzony jest przy użyciu różnych narzędzi, a szczególnie tych aparatów teoretyczno-krytycznych, które można dostosować do prowadzo-

---

¹ P. Cichocki, *Sieć przyjaciół. Serwis społecznościowy oczami etnografa*, Warszawa 2012.

nych rozważań². Owa szczególna metodologia, zwana netnografią³, dopiero zaczyna się rozwijać. Netnografia jako zespół teoretyczny wywiedziona jest z etnografii takiej, jaką operuje Autor monografii. Jego wywód dotyczący zastosowanej techniki badawczej jest więc zasadniczym walorem pracy. Piotr Cichocki opowiada bowiem o bezpośrednio stosowanych przez siebie narzędziach, jakimi są wywiad pogłębiony swobodny oraz obserwacja uczestnicząca. Szeroka deskrypcja specyfiki prowadzonych rozmów oraz warunków, jakie stworzył rozmówcom, pozwalają sądzić, iż model zaproponowany przez warszawskiego etnografa może być z powodzeniem stosowany przez innych zainteresowanych naukowym penetrowaniem sieci. Środowisko akademickie kładzie szczególny nacisk na metodologię jako zespół założeń dostosowany do przedmiotu badań, z odpowiednio dobranymi narzędziami oraz pojęciami kluczowymi stanowiącymi ramę dla prowadzonych dociekań, a takie znajdziemy w pracy, o której tutaj mowa. Również z tego powodu monografia ta może być przydatna dla osób rozpoczynających swoją przygodę z internetem jako polem badawczym. Pozwoli ona uniknąć błędów związanych z konstruowaniem teoretycznym pracy licencjackiej czy magisterskiej, stanowiąc źródło informacji na temat zastosowania metod badań naukowych.

Szczególnie ciekawy i eksponowany powinien być język Cichockiego, którym posługuje się, by opisać kluczowe zagadnienia. Zastosowana przez Autora narracja pierwszoosobowa pozwala sądzić, iż dzieli się on z Czytelnikiem swoimi doświadczeniami i przemyśleniami na temat ram teoretycznych, tym sposobem umożliwiając także dalsze korzystanie z nich.

Drugą przesłankę na rzecz postawionej wyżej tezy nazwę filozoficzną, ponieważ Piotr Cichocki pisze, że inspirował się szkicem „Pytanie o technikę”⁴ Martina Heideggera. Ów impuls intelektualny wydaje się mniej istotny dla odbiorcy monografii niż jej zawartość merytoryczna oraz opracowanie metodologiczne. Warto jednak pamiętać słowa Autora recenzowanej książki, mówiącego, iż nawiązanie to jest implicytne i dotyczy całości argumentacji prowadzonej przez Cichockiego. Jak powiada sam antropolog, przyjęcie tego bodźca pozwoliło mu nieustannie dziwić się i rozbudziło jego poznawczą ciekawość, co – moim zdaniem – podnosi jakość opisu naukowego, budząc również zaciekawienie w Czytelniku. Przede wszystkim jednak jest to wpisywanie badań w internecie w szerszy i pełniejszy poznawczo nurt filozoficznego namysłu nad człowiekiem i jego otocze-

² Zob.: A. Naruszewicz-Duchlińska, *Internetowe grupy dyskusyjne. Analiza językowa i charakterystyka gatunku*, Olsztyn 2011.

³ R.V. Kozintes, *Netnografia. Badanie etnograficzne online*, Warszawa 2012.

⁴ M. Heidegger, *Odczyty i rozprawy*, Warszawa 2007, s. 9-37.

niem (tutaj szeroko rozumianym, nie tylko biologicznie czy naturalistycznie). Poszukując odpowiedzi na trudne pytania związane z naukową penetracją nowego obszaru badawczego, możemy bowiem równocześnie zadawać sobie dodatkowe pytania dotyczące ludzkiego egzystowania w sieci. Zdaje się, że właśnie takiej refleksji poddał w swojej pracy Piotr Cichocki użytkowników portalu www.grono.net, wpisując się jednocześnie w filozoficzną refleksję nad mediami, umożliwiając również namysł nad tworzeniem się obszaru jednostkowego i zbiorowego istnienia.

Filozofia mediów – szeroko pojmowana – jest kolejnym asumptem dającym możliwość prowadzenia nowych i interesujących badań w wielodyscyplinowym obszarze, jakim jest internet. Cichocki, mówiąc o swoich inspiracjach Heideggerem, wiedzie Czytelnika ku kolejnemu odczytaniu zarówno internetu, jak i filozofii Heideggera. Z tego powodu odnotować należy ową inspirację, gdyż kształtuje ona narrację i sposób postrzegania problemów podejmowanych w pracy przez jej odbiorcę, tworząc tym samym szersze pole namysłu i jednocześnie otwierając kolejne pola semantyczne.

Trzeci argument na poparcie prezentowanego tutaj stanowiska trudno nazwać wprost, więc ujmijmy go jako odnoszący się do faz rozwojowych portalu. Istotnym walorem recenzowanej pracy było opisanie faz rozwoju portalu społecznościowego www.grono.net w polskim internecie. Czytelnikowi obytemu ze światem wirtualnym zapiski Autora mogą się wydać oczywiste, jednak cecha ta staje się mniej kluczowa, gdy zdamy sobie sprawę, iż codziennie zamierać może kilka portali, lecz nie mamy tego udokumentowanego w sposób naukowy – tracimy w ten sposób cenny materiał do dalszych rozważań. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że taka dokumentacja jest odbiciem i intersubiektywnym przekazem dotyczącym wskazanego procesu. Omówienie go przy zastosowaniu aparatu krytycznego pozwala badaczowi podejmującemu refleksję nad zjawiskami zachodzącymi w sieci zastanowić się nad dotychczasową literaturą, gdyż konstatacja przychodząca po lekturze „Sieci przyjaciół...” odsyła do wcześniejszych badań nad wspólnotami internetowymi. Niektóre z nich były objęte dociekaniem naukowym, w tym samym czasie znajdując się w różnych fazach rozwoju; obecnie mogą być w dalszych stadiach sieciowego bytowania lub je zakończyły. Ponowne zetknięcie się z tak postawionym pytaniem na dotąd penetrowanym polu badawczym pozwala lepiej zrozumieć narrację Cichockiego, a także zredefiniować aktualność i żywotność wcześniejszych tez. Dopowiedzieć trzeba, iż internet jest wciąż kształtującym się medium, w którym zachodzi wiele procesów naraz i fazowość – o czym również mówi Cichocki – jest jego przyrodzoną cechą.

Podsumowując, przedstawione powyżej argumenty pozwalają mi potwierdzić postawioną wyżej tezę, iż treści merytoryczne zawarte w „Sieci przyjaciół. Serwis społecznościowy oczami etnografa” pozostają aktualne. Wyrażam ten pogląd, ponieważ w monografii podejmowane jest nie tylko zagadnienie społeczności internetowej, lecz zawiera ona także szczególnie istotne elementy metodologii badań nad internetem – tutaj zbliżone do proponowanego przez R. Kozintesa modelu netnografii, wciąż jeszcze szeroko dyskutowanej jako osobny problem przynależący do dyscypliny, jaką jest metodologia nauk społecznych. Równie ważną kwestią jest wpisywanie się książki w szerszy nurt refleksji filozoficznej nad nowym medium zrodzonym w latach 60. XX w. Ważnym elementem opiniowanej monografii jest przeprowadzona charakterystyka żywotności portalu społecznościowego, gdyż dotyczy ona niemal każdego z tego typu serwisów. Na koniec dodajmy także, iż recenzowana monografia wpisuje się całkowicie w dotychczasowy nurt badań nad mediami.